וחוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בבית טעמא דאין בידו מעות הא אם יש בידו מעות ליקני להו לאידך במשיכה ופריק דהכי עדיף דהוה ליה נכרי ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין ניקנו ליה מעות להיאך אגב סודר ולפרוק דלית ליה סודר ונקנינהו ניהליה אגב קרקע דלית ליה קרקע והא עומד בגורן קתני בגורן שאינו שלו ואיבעית אימא תנא לאשמועינן גברא ערטילאי דלית ליה ולא כלום אלא לאו שמע מינה *אין מטבע נקנה בחליפין שמע מינה ואף רב פפא הדר ביה *כי הא דרב פפא הוו ליה תריסר אלפי דינרי בי חוזאי אקנינהו לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתיה כי אתא נפק לאפיה עד תווך; וכן *אמר עולא אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבי אסי אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אין מטבע נעשה חליפין איתיביה רבי אבא לעולא הרי שהיו [י] חמריו ופועליו תובעין אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר וטריסית ממעות שיש לי בביתי אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור ואי סלקא דעתך אין מטבע נעשה חליפין הויא ליה הלואה ואסור אשתיק, א"ל דלמא אידי ואידי בפרוטטות שנו דליכא עלייהו טבעא ואידי ואידי פירא נינהו ומש"ה נקנו בחליפין א"ל אין דיקא נמי דקתני יפה דינר וטריסי ולא קתני דינר יפה וטריסי ש"מ רב אשי אמר לעולם בדמים ובפרוטטות כיון דאית ליה נעשה כאומר *הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח ת"ש *כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין כל הנעשה דמים באחר מאי ניהו מטבע, ושמע מינה מטבע נעשה חליפין אמר רב יהודה ה"ק כל

כל

וחוזר ואומר. הרי פירות של מעשר שני יהיו מחוללין על מעות שיש לי בבית ויקנה המעשר הזה את המעות וילך לחולין: **טעמא דאין בידו מעות.** דמדקתני ואין בידו מעות ש"מ דאם היה בידו מעות שם בגורן לא היה אומר לו התנא לעשות כן אלא המעות הללו היה מוסר לחבירו ומקנה אותם לו במשיכה: **ופריק.** וחבירו זה פודה את המעשר: **דהכי עדיף.** שאינה נראית ערמה כל כך להיפטר מן החומש: **דהוה ליה.** חבירו נוכראה לגבי מעשר וקרינן ביה "ממעשרו" פרט של אחרים: **נקנינהו ניהליה אגב קרקע.** יתן לו זה בעל מעשר קרקע בחזקה ועמהן המעות ומשיחזיק זה בקרקע יהיו המעות קנויות לו בכל מקום שהן דתנן (קדושין דף כו.) נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה וחבירו זה יאמר הרי פירות הללו מחוללין על מעות שיש לי בביתך דהכי עדיף דהוה ליה נוכראה, והך קושיא לרב פפא—לא מקשינן אלא אתמוהי קא מתמה אמתני': **איבעית אימא תנא כו'.** נתעסק התנא וטרח להורות לנו הלכה בדבר שאינו מצוי שיהיה אדם עומד בגורן ערום אלא לאו ש"מ בגורן שאינו שלו אבל סודר יש לו ואפילו הכי הפירות צריך ליתן לו במתנה שאין המעות נקנין בחליפין: **ואף רב פפא הדר ביה.** ממאי דאמר מטבע נקנית בחליפין: **ואקנינהו לרב שמואל.** שהיה הולך לשם כדי שיביאם לו שאילו לא הקנה לו לא היה נותנם לו מי שהפקדון אצלו שאם יאבדו בדרך יחזור רב פפא ויתבעם לו: **אגב אסיפא דביתיה.** מפתן ביתו אלמא מדאצטריך ליה לקנוייהו אגב קרקע ש"מ אין מטבע נקנה בחליפין: **עד תווך.** שם מקום: **וכן אמר עולא.** האי וכן לעיל קאי אפלוגתא דרב ולוי: **תובעין אותו.** מעות שכרם ומזונותיהם: **תן לי בדינר מעות.** תן לי פרוטות בשוה דינר והדינר אין עתה בידי אבל אני אעלה לך עד יום פלוני יפה דינר וטריסית, קס"ד דינר יפה היוצא בהוצאה קאמר וטריסית=מעה קטנה: **ואפרנסם.** אעשה צרכיהם כלומר אסלקם מעלי, כל צורך סיפוק קרי פרנסה קונדרי"ר בלע"ז: **אם יש לו בביתו.** אותן מעות שהוא אומר: **מותר.** קס"ד דכיון דיש לו הוו להו חליפין דהחליף אלו באלו אותן שבביתו באלו ומחמת דוחקו אזיל גביה לתת לו טריסית יותר ואין כאן משום רבית שהרי אין כאן שכר המתנה שהרי אין ממתין לו כלום שהרי הוא פורעו מיד דמשמשך את מעות השולחני נקנה לו הדינר שבביתו בכל מקום שהוא: **ואם לאו אסור.** דכיון דאין לו הדינר בביתו אין כאן חליפין אלא כשאר מכר בעלמא שהוא מתחייב לו הדינר לאותו זמן, וטריסית מוסיף לו בשכר מעותיו שהמתין: **ואי אמרת אין מטבע נקנה בחליפין.** ואין מטבע נעשה חליפין אפילו יש לו נמי אין קונין לו במקום שהם שם ואין זו אלא הלואה ואע"ג דדרך מקח וממכר הוא קי"ל לקמן* כללא דרביתא כל אגר נטר ליה אסור אלא לאו שמע מינה מטבע נעשה חליפין ונקנה בחליפין דהא הכא תרוייהו מטבע נינהו: של שולחני נעשה חליפין, ושל בעל הבית נקנה בחליפין: **אמר ליה.** רבי אבא לעולא: **דלמא.** מלית לתרוייהו דאידי ואידי בין דשולחני בין דבעל הבית: **בפרוטטות.** מעות של נחושת שהם עדיין בלא צורה כעין אסימון של כסף: **אמר ליה.** עולא אין שפיר תרצת לה ודיקא נמי מדקאמר "יפה דינר וטריסית" דמשמע אעלה לך מפרוטטות שבבית שוה דינר וטריסית: **ולא קתני דינר יפה.** דלישתמע דינר של כסף טוב וטבוע: **רב אשי אמר לעולם בפרוטטות.** היא כדקאמרת מדקתני "יפה דינר", ומיהו טעמא לאו משום דנקנה בחליפין שאפי' התנה עמו בתורת דמים אין כאן רבית דאגר נטר ליה שאפי' הלואה אם יש לו בביתו מותר לתת לו עודף דהוה ליה הלויני עד שיבא בני: **כל הנעשה דמים באחר.** משנה היא בקדושין (דף כח.) וקס"ד דה"ק כל הרגיל להיות ניתן דמים באחר דהיינו מטבע: **כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין.** אם נתנה בעלים בתורת חליפין בחליפי שור ופרה כיון שמשך בעל הפרה את המטבע נתחייב בעל המטבע בכל אונסין שיולדו בחליפין מעתה אם מת השור, מת לו, אע"פ שלא משך כו' אלמא קנה בחליפין של מטבע:

כל

ונקנינהו ניהליה אגב קרקע. א] אברייתא פריך כדפיר' רש"י וי"ל דהדרב פפא פריך אי אמרת בשלמא דאין מטבע נקנה בחליפין מיירי שיש לו סודר ואין לו קרקע דהשתא לא הוי ערטילאי אלא אי מטבע נקנה בחליפין ומיירי שאין לו סודר וגם צ"ל דמיירי בגורן שאינו שלו אכפל תנא כולי האי והדאמר והא עומד בגורן קתני לאו פרכא היא אלא מסיק למילתיה דמיירי דלית ליה קרקע וקשה דלקני ליה המעות בהודאה כמו שקנה רב מרי מרבא על ידי הודאתו של איסור בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) אע"פ שהיינו יודעין שלא היו שלו תחלה וה"ה בבריית' מדקנינהו רב מרי אע"ג דלא הוי בר ירושה*: **אלא** ש"מ דאין מטבע נקנה בחליפין. ומ"ד נעשה חליפין נמי איתותב דמדאינו נקנה כ"ש שלא נעשה ונטר. עד הכא כדי להקשות לתרוייהו ולכך המתין נמי עד הכא לומר וכן אמר עולא וכן* אמר ר' אמי אמר רבי יוחנן משום דהך *ברייתא מסייע להו: **אידי** ואידי בפרוטטות. פירוש שולחני נתן לו פרוטטות ובעל הבית משלם לו פרוטטות דליכא עלייהו צורתא ולכך נעשה ונקנה בחליפין וא"ת ולימא שהשולחני נתן לו מעות ולא פרוטטות וכן נראה שהרי צריך ליתן לפועלים ובעל הבית הקנה לו בקנין סודר הפרוטטות שבביתו וי"ל דתן לי מעות משמע דבנתינה זאת אתחייב לך דינר וטריסית: **ולא** תני דינר יפה. דמשמע דינר טוב וא"ת והיכי ס"ד דינר טוב והא ממעות שיש לי בביתי קתני וי"ל דמעות לאו היינו שמו של המטבע אלא כלומר ממטבעות שיש לי בבית ואית ספרים דלא גרסי בברייתא ממעות שיש לי בביתי: **נעשה** כאומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח. וא"ת נהי דשרי סאה בסאה בעד שיבא בני כו' סאה בסאתים כי הכא שנותן לו טריסית יותר אסור והוי רבית גמור וי"ל דהכא אינו נותן לו אותו מטבע עצמו שלקח אלא מין אחר דדמי למקח וממכר וה"ק כמו שמותר סאה בסאה דרך הלואה באומר עד שיבא בני משום דסאה בסאה רבית דרבנן ה"נ דרך מקח וממכר אפילו סאה בסאתים מותר באומר עד שיבא בני: **כל** הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. לרב דאמר* בכליו של קונה ה"פ כיון שזכה זה בעל החפץ במטבע נתחייב זה הלוקח באונסי חליפין דכל היכא דאיתיה דיליה הוא ואי ל"ג זה שני הכי פירושו כיון שזכה זה המוכר במטבע נתחייב איהו לשלם ללוקח החפץ שהוא חליפי המטבע וללוי דאמר בכליו של מקנה הוי פירושו אפכא דאי גרסינן זה שני הכי קאמר כיון שזכה זה הלוקח במטבע נתחייב המוכר ליתן לו חליפין ואי לא גרסינן זה שני הכי קאמר כיון שזכה הלוקח במטבע נתחייב הוא באונסי החפץ אי נמי ללוי הוי פי' זה כמו לרב וכיון שזכה זה פי' המוכר בהנאה שקבל ממנו הלוקח מטבע והדתנן (לקמן דף ק.) המחליף פרה ללוי הוי פירושו המחליף פרה בהנאת קבלת חמור וכן החליף שור בפרה דבסמוך*: **שמע** מינה מטבע נעשה חליפין. ואע"ג דמעות אינם קונות ה"מ סתמא אבל אי מפרש בתורת חליפין קני א"נ אפי' בסתמא כיון דמחזיר לו המטבע כדרך להחזיר הסודר קנו החליפין וא"ת והלא יאמר נשרפו חטיך בעלייה י"ל דלא שכיח מילתא שיקנה המעות דרך חליפין, דלא שכיח שיתן המוכר חפצו בחליפין מעות שאינם שוות המקח דדרך חליפין שאינם שוים מעות המקח ולא גזור רבנן כדאמר בסמוך גבי החליף דמי שור בפרה ובקנין סודר דשכיחא ליכא למיחש שמא יאמר לו "נשרפו חטיך בעלייה" דכיון דלא קיבל המוכר המעות טרח ומציל פן יסרב הלוקח ליתן לו המעות:

ופירי

[ב"ב קמט.]

ב"ק קד: [ע"ש]
ב"ב עז: קנ:

*עי' תוס' כה. וכן
רואים בס"ס
לדקדק אותו
בסימונים

[לעיל מד: לקמן
עה.]
קדושין כח.

[דף סג:]

◆

הגהות מהר"י
לנדא

א) תוס' ד"ה
ואקנינהו כו'
אבריית' פריך.
צ"ל אמתניתין
פריך :

יח א מיי' פ"ו מהלכות מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' א וסעי' ג:

יט ב מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע שם סעי' ט וסי' קכב סעי' א:

[יט ג טוש"ע י"ד סי' קעג סעי' ו] :

[ועי' תוס' ב"ק קד: ד"ה אגב]

צ"ל אמר רבי אבי וכן אמר רבה בב"ח אמר ר' יוחנן

[צ"ל מתני']

תת נושא
פדיון מעשר שני
בהערמה כדי לחסוך
תוספת החומש
(שמוסיף כשפודה
בעצמו)

נושא
דיון בשיטת עולא דאמר
(אין) מטבע (נעשה) חליפין
מטבע (דף מז ע"ב)

(מקשה)
קושיה על עולא

תשובות

◆

רבינו חננאל

וחוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בבית ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין ליקננהו לחבריה המעות הללו אגב סודר וליפרוק הפירות של מעשר שני של זה דהכי עדיף דהוה ליה נכרי ואין חייב חומש לפי שהוא קונה מעשר שני של חבירו הוא ואינו פודה לפי שאינו שלו. ופרקינן דלית ליה סודר ולא קרקע. ומתמהינן וכי יגע התנא לקבוע משנה על אדם יחף מגולה ראש אלא לאו ש"מ אין מטבע נקנה בחליפין ש"מ. ואף רב פפא הדר ביה מהאי סברא דרב פפא הוו ליה י"ב אלפי זוזי בי חוזאי ואקנינהו לרב שמואל בר אחא אגב אסקופה דביתיה כי אתא נפק רב פפא לאפיה עד תווך כי היכי דליקדו'וליקבלינהו לזוזי עד דלא ייתי ויחזיק בההיא אסקופא*)דאקני ליה דקיימ' לן אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי מטלטלי כלומר כיון שנבה הקרקע זכה במטלטלין ואין יכול לחזור בו. פי' תווך שם מקום ומפורש במסכת נדה (דל"ג ע"ב) דאזל רב פפא לתווך ואמר ליכא צורבא מרבנן הכא דליקבלינהו לאפיה וכו'. מתיב ר' אבא לעולא דאמר אין מטבע נעשה חליפין מהא דתני בתוספתא הרי שהיו חמריו ופועליו תובעין אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר ופריסית ממעות שיש לי בבית יש לו מעות בידו מותר אין לו אסור דינר זה וזולתי פריסית הוא דתנינן בתוספתא אוכל פועל קישות ואפי' בדינר כותבות אפי' בפריסית ואי סלקא דעתך דאין מטבע נעשה חליפין הוה ליה הלואה ואסור ליטול ממנו פריסית ששוה יותר מדינר שנתן לו דהויא ליה רבית. ופרקי' בפרוטות שנינו כלומר תן לי בדינר מעו'. [מעות]הללו פרוטה הן כגון אסימון שאין לו מטבע שקונין כדתנן מעות הרעות קונות את היפות ואמרינן אין דייקא נמי מדלא קתני ואני פורע לך דינר יפה אלא קתני תן לי בדינר מעות ואני אעלה לך יפה דינר שמעינן מינה דהכי אמר ליה תן לי בדינר מעות ואני אעלה לך פרוטות יפה דינר פריסית. רב אשי אמר לעולם כדקתני וכיון דאית ליה מעות שרי נעשה כאומר לו עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח דליתה אגר נטר לי' וכל כי האי **) גוונא יד ביד שרי אע"ג דשפי ליה דכי מקח וממכר דמי ושרי. ת"ש מהא דתנן בקידושין פ"א כל הנעשה דמים באחר וכו' פי' כל דבר שנעשה דמים לחפץ כגון דינר כסף שנעשה דמים לטלית כיון שקיבל בעל הטלית את הדינר וזכה בו נתחייב בעל הדינר בטלית שכבר קנאה ועמדה ברשותו באחריות בעל הטלית בדינר ש"מ דינר זה שהוא מטבע נעשה חליפין וקנה בעל הדינר את הטלית בחליפין .

---

*) פי' בשטה מקובלת כאן דהעתיק ל' רבינו כי סיכא דלא לחזק אסיפא דביתא הוא דנפק לאפיה דאמר רבא אקני ליה וכו' גבה מקרקעי גבי מטלטלי ע"כ וע"ש מש"כ על דברי רבינו כזה :

**) מלת דל"ע דהוי יד ביד כו' :

*כל הנישום דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין *ה"נ מסתברא מדקתני סיפא *כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור שמע מינה *ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא מטבע, מאי 'כיצד' הכי קאמר ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור הניחא לרב ששת *דאמר פירי עבדי חליפין אלא לר"נ דאמר כלי אין אבל פירי לא עבדי חליפין מאי 'כיצד'? הכי קאמר *יש דמים שהן כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור מאי טעמיה דרב נחמן? סבר לה כרבי יוחנן דאמר *דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ומלתא דשכיחא גזרו ביה רבנן, *מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן *ולריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה הניחא אי סבר לה כרב ששת מתרץ לה כרב ששת אלא אי סבר לה כרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין ומטבע לא קני, היכי מתרץ לה? על כרחך כרב ששת מתרץ לה: תנן *כל המטלטלין קונין זה את זה ואמר ריש לקיש ואפילו כים מלא מעות בכים מלא מעות *תרגמא רב אחא בדינר אנקא ואניגרא אחד שפסלתו מלכות ואחד שפסלתו מדינה וצריכא: דאי אשמועינן פסלתו מלכות משום דלא סגי כלל אבל פסלתו מדינה דסגי ליה במדינה אחריתי אימא אכתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין ואי אשמועינן פסלתו מדינה משום דלא סגי ליה לא בצנעא ולא בפרהסיא אבל פסלתו מלכות דסגי ליה בצנעא אימא אכתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין, צריכא: אמר רבה אמר רב הונא *מכור לי באלו: קנה

ויש

רש"י היינו כל המטלטלין

דלאו במטבע עסקינן

איך הדוגמא בסיפא מתאים למטבע

כל הנישום דמים באחר. כל שרגילים לשום אותו כשנותנין אותן דמים באחר דהיינו כל המטלטלים אם בא אדם לתתם דמים בחפץ אחר דרכן לשומן בכמה יתנם לו: **כיון שזכה זה כו'.** אם נתנם בתורת חליפין כיון שמשכן זה כו' ואשמועינן דמטלטלי ופרי נעשין חליפין ולא בעינן כלי ד"שלף איש נעלו" (רות ד) לאו דוקא ד"לקיים כל דבר" דרשינן לקיים בכל דבר כדלקמן (דף מז.): **הכי נמי מסתברא.** דלאו במטבע עסקינן דקתני סיפא כיצד החליף שור בפרה כו': **הכי קאמר ופירי נמי.** כל מטלטלין אע"פ שאינו כלי עבדי חליפין כיצד כו' והכי מפרשינן לה כל (א) (העושה) [הנעשה] דמים באחר דהיינו מטבע אם נתנו בתורת חליפין כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין, כיצד חליפין ומהו חליפין כגון המחליף שור בפרה ואשמועינן אגב אורחיה בסיפא דפירי עושים חליפים החליף שור בפרה גרסינן ול"ג בשר שור: **הניחא לרב ששת כו'.** בין למאי דסליק אדעתין מעיקרא בין למאי דשני רב יהודה סיפא דמתני' אשמועינן דפירי עבדי חליפין ולא בעינן כלי והא פלוגתא דרב נחמן ורב ששת היא לקמן בשמעתין (דף מז.) הניחא לרב ששת כו': **ה"ק יש דמים שהן כחליפין.** רישא וסיפא חדא היא ואשמועינן דיש תורת דמים שהמעות קונות בלא משיכה כחליפין של סודר: **כיצד החליף דמי שור בפרה.** מכר לו שור בכך וכך מעות ומשך את השור ונתחייב לו המעות, א"ל הלוקח "פרה יש לי שאני נותן לך בדמי השור" וניאותו יחד וקבל עליו, נתחייב בעל הפרה לתת לו את הפרה ואין אחד מהם יכול לחזור והכי קאמר 'כל הנישום דמים באחר' כל המטלטלין שאדם שם לחבירו ונותן לו שומת דמיהן בשביל חפץ אחר שהיה לו ללוקח כיון שזכה זה לוקח ראשון במטלטלין הראשונים שמשכן ואפילו בתורת דמים על מנת להקנות לו חפץ שלו בדמים נתחייב זה לוקח שני בכל אונסי החליפין לפי שקנו לו מעותיו כל אונסי החליפין: **כיצד החליף דמי שור בפרה.** שם לו השור בדמים ע"מ שיתן לו זה פרה באותן מעות קנה: **מאי טעמא דרב נחמן.** דאמר דמים כי האי גוונא קנו והא תנן מעות אינן קונות: **סבר לה כר' יוחנן.** דאמר לקמן (דף מז:) דבר תורה מעות קונות כדאשכחן גבי קונה מן ההקדש שאמרה תורה "ונתן הכסף וקם לו": **ומפני מה אמרו משיכה קונה.** ולא מעות: **גזרה שמא.** יניחם לוקח בבית מוכר זמן מרובה ותפול דליקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרוח ולהציל, לפיכך העמידום ברשותו לחזור בו אם ירצה, דכיון שאם יתייקרו, ברשותו יתייקרו ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו כי דידיה חשיב להו וטרח ומציל וכיון דתקנתא דרבנן בעלמא הוא, במכר דשכיח עבוד רבנן תקנתא, במכר דלא שכיח כגון האי שיהיו שמין דמי מטלטלין במטלטלין, לא עבוד רבנן תקנתא במשיכה: **ולריש לקיש דאמר.** לקמן בפרקין (דף מז:): משיכה מפורשת מן התורה. וכיון דמדאורייתא מעות לא קנו לא שנא מכר דשכיח ולא שנא מכר דלא שכיח, מעות לא קנו, הניחא אי סבר לה כרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין מתרץ לה למתני' כרב ששת וכדשני רב יהודה כל הנישום דמים באחר כגון מטלטלין ופירי שאדם רגיל לשומן כשנותנן דמים באחר, היכא דעשאם חליפין, כיון שזכה זה כו': **אלא אי סבר לה כרב נחמן דאמר.** כלי בעינן: **ומטבע.** בתורת דמים נמי לריש לקיש לא קני דניפני כרב נחמן דאמר 'יש דמים שהם כחליפין' דהא לריש לקיש מדאורייתא יליף דמעות אינן קונות ואפילו במכר דלא שכיח נמי: **היכי מתרץ להאי.** החליף שור בפרה דמתניתין לא בחליפין ולא בדמים: ואפי' כים מלא מעות. ועל כרחך בחליפין קאמר דאי בתורת דמים מעות לא קנו ש"מ מטבע נעשה חליפין ונקנה בחליפין: תרגמא רב אחא. בששתיהן מעות פסולות דהוה ליה כשאר מטלטלין מחליף כים מלא 'דינרי אניקון' בכים מלא של 'דינרים אניגרא': אחד מהם פסלתו מלכות ואחד מהם פסלתו מדינה. המלך גזר שלא יוציאו, ובני מדינה לוקחין אותו בהצנע ואחד מהם פסלתו מדינה בני מדינה שנאוהו. אבל המלך לא גזר ומוציאין אותם בשאר מדינות המלך: **דלא סגי כלל.** מכור לי באלו. לשון הילוך הוא: אחז בידו מעות ואמר לחבירו מכור לי חפץ שלך באלו שבידי ולא הקפיד לשאול כמה הם וקיבלם מיד הלוקח: **קנה.** לוקח החפץ במעות הללו ואין אחד מהם יכול לחזור:

ויש

ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה. רש"י ל"ג בשר דשור ופרה חיים מיקרו נמי פירי ופריך לרב נחמן בין למאי דס"ד מעיקרא בין למאי דמשני כל הנישום וקשה דא"כ הכי נמי מסתברא לא קאי לפי המסקנא לרב נחמן שצריך לומר יש דמים שהם כחליפין ועוד קשה לרש"י דפסק לקמן כר"נ לא מתוקמא כלל מתני' דקיימא לן דפירי לא עבדי חליפין כרב נחמן וליכא לשנויי ופירי נמי עבדי חליפין ולא יש דמים שהם כחליפין לדברי רש"י דפסיק כר"נ ועוד דר"ח ורב אלפס וספרים קדמונים גרסי ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה ובשניא דכל הנישום לא קאמר בשר שור ועוד דתניא לקמן פרקך בכמה בכך וכך תקשה לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין דלא מצי מיירי בדמים ומיהו לפר"ת דחליפין שוה בשוה קני לכ"ע אפילו פירי אתי שפיר ברייתא דבסמוך ונראה דשור ופרה חיים הוי כלי חשוב לפי שמשתמש בהם לטעון משוי ולחרוש ולמאי דשני כל הנישום אתי שפיר אפילו לרב נחמן ולא פריך לר"נ אלא לפי מאי דס"ד מעיקרא דאמר ופירי נמי עבדי חליפין וא"ת ליפני דר"נ יתרץ כל הנישום כמו שהוא לפי האמת °ויש לומר דמספקא לא יחלוק ר"נ על רב ולוי שהיו קדמונים דמ"ד מטבע נעשה חליפין צריך לשנות כל הנעשה דכל הנישום משמע למעוטי מטבע וצריך לומר לדידיה ופירי נמי עבדי חליפין ומ"ד אינו נעשה אינו חולק כי אם במטבע אבל בפירי יסבור זה כזה: **ולרב** נחמן דאמר פרי לא עבדי חליפין מאי כיצד. וא"ת ולפר"ת לוקמיה בחליפין שוה בשוה גם ר"ל אמאי ע"כ כרב ששת ס"ל ולוקמא בפירי ובשוה בשוה וי"ל דומיא דרישא דכל הנישום דמיירי בחליפין כלי בכלי או כל הנעשה למאן דאמר (ב) נעשה חליפין דמיירי באינן שוה בשוה ה"ה סיפא דהחליף שור בפרה מיירי באינן שוה ומיהו למאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין לא מצי למימר דבשוה בשוה יועיל דא"כ מאי פריך מכל הנעשה דמים באחר וממתני' דמטלטלין קונים זה את זה דמייתי בסמוך דמטבע נעשה חליפין דלמא איירי שוה בשוה ולעיל נמי אמאי הוצרך לשנויי בפרוטעות הא שוה בשוה הוא דמשום מריסית היתר לא מקרי אינו שוה בשוה אלא היכא שהמקח שוה כפלים מן המעות דאז דומה לחליפין הלא ודאי קרא דמייתר לשוה בשוה לפירי אתי ולא למטבע וא"ת למ"ד בין פירי בין מטבע עושה חליפין קרא למאי אתא י"ל דאתא לרבות מרוקא או דבר שאינו מסוים היכא דהוי שוה בשוה דממעטינן להו לקמן מתורת חליפין א"נ ללוי דאמר לקמן בכליו של מקנה אתי קרא למימר דאם הוא שוה בשוה אפי' בכליו של קונה מועיל: **ויש** דמים שהם כחליפין. [א] ומקני להו במחילת הדמים אף על גב דאמר בקדושין (דף ו:) המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה היינו כי קדשה או קנה החפץ במעות שחייב לו אבל קדשה או קנה בהנאת מחילת מלוה מועיל כמו ארוח לה זמנא ואדבר עליך לשלטון:

כל

כ א ב מיי' פ"ה מהלכות מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעיף א:

כא ג מיי' שם הל' ד ועי' בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנט סעיף ב:

[בקדושין איתא דיקא נמי ועי' תוס' זבחים יג. ד"ה דיקא נמי ועי' תוס' דהכא ד"ה ופירי ועי' תוס' יומא פד. ד"ה הנ"מ ועי' תוס' חולין סז: ד"ה דיקא נמי]

כב ד מיי' שם פ"ג הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלח סעיף א:

כג ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ה:

כד ו מיי' שם פ"ה הל' ד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קנט סעיף ב:

כה ז מיי' שם פ"ו הל' ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' ה:

כו ח מיי' שם פ"ה הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' א:

תת נושא
מח' ר"נ ור"ש אי פירי עבדי חליפין - אי - דבעינן דוקא כלי

תת נושא/מבנה
◇ מח' ר' יוחנן ור"ל אי מעות קונות מדאורייתא

◆

רבינו חננאל

ודחה רב יהודה ואמר מתני' כל הנישום הוא ופירושו כגון שביקש לקנות חמורו של חבירו בדינר ושם לו פרתו בדינר ומכרה לו כדי שיתן לו חמורו בדמים הללו כיון שמשך בעל החמור את הפרה וזכה בה קנה גם בעל הפרה את החמור בכל מקום שהוא מפני שהן פירי בפירי וקונין זה את זה ואמרי' הכי נמי מסתברא מדקתני כיצד החליף שור בפרה וכו' הניחא לרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין אלא לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין היכי מתרץ להא מתני' ופירש רב נחמן יש דמים שהן כחליפין. פירוש כגון ראובן שמכר פרה לשמעון בעשרה דינרים ומשך שמעון הפרה ונתחייב בדמיה לראובן ובקש שמעון למכור חמורו ואמר לו ראובן אני נושה בך י' דינר דמי פרתי מכור לי החמור והכי קאמר כל הנעשה דמים באחר כגון דמי פרה שנעשו דמים לחמור כיון שזכה בעל החמור בפרה נתחייב בעל הפרה בחמור אם מת או כחש אע"פ שעדיין לא משך הגיעו. ואמרי' מאי טעמא דרב נחמן כלומר מאי שנא דמים הללו משאר דמים דעלמא דלא קנו עד דמשיך והני דמים קנו אף על גב דלא משך. ופריק רב נחמן סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו עד שימשוך גזירה שמא יאמר לו נשרפה המיך בעלייה והך דשכיחא גזרו בה רבנן אבל דמי פרה בחמור מילתא דלא שכיחא היא הלכך לא גזרו בה רבנן וקיימא לן כרב נחמן דפירי לא עבדי חליפין ושינויא שנויא היא ותירוצא דייקא היא מתני' והל' כוותיה. כל המטלטלין קונין זה את זה אפי' מעות רעות בשעות רעות כגון *) נייקא ואניגרא והוא מטבע שפסלתו מלכות או פסלתי מדינה זו וסני לה במדינה אחריתי ודברין ברורין הן:

נושא/מבנה
⌂ דוגמא בגזעין "מכור לי באלו" אי"ש אונאה

[לקמן מז:
וש"נ]

[עירובין סג:
וש"נ]

** רות ד:ז וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל

* עד סוף הסוגריים הגמ' מבררת איך היינו לומדים המשנה לפי ההוא אמינא [לקמן מז.] נעשה חליפין אחרי הסוגריים הגמ' חוזרת לדקות על צולא

* בתוך סוגריים אלו הגמ' מבררת אליבא דר"ל איך הוא היה לומד המשנה בקידושין לפי ההו"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי קאמר וכו' לה כל הנעשה דמים: (ב) תוס' ד"ה ולרב נחמן וכו' למ"ד מטבע נעשה חליפין:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה יש כו' ומקני כו'. נ"ב וכ"ד ש"פ אבל דעת הרמב"ם דאף במלוה קני כמו במעות לענין מי שפרע וכאן דלא שכיחא קני לגמרי אבל לדעת תוספות וש"פ אף למי שפרע לא קני בכל ענין במלוה ועי"ל סב ע"ב ד"ה שרי (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' קנט ס"ק ה' וסי' ר"ד ס"ק י"ד):

◆

גליון הש"ס

גמ' יש דמים שהן כחליפין. עי' לקמן דף סב ע"ב תוס' ד"ה שרי שנוכה: תוס' ד"ה ופירי וכו' וי"ל דמספקא לא יחלוק. עי' ביצה דף ט ע"א תוספות ד"ה והאר"י:

* ר' יוחנן אדרבנן ר"ל מדאורייתא

---

*) אולי צ"ל ניאקא וכ"ה גי' הערוך בערך אנגרא: